

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

איש לרעהו

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' עבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402
טל: 02-5671812-02 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

שבת קודש ל מנחם אב תשע"ח: הדלקת נרות: ירושלים 6:52 תל-אביב: 7:08 חיפה 7:00 מוצאי שבת: ירושלים: 8:06 תל-אביב: 8:09 חיפה: 8:09 ר"ת: 8:43

פרשת ראה

מעשר כספים

מצוה להפריש מעשר [או חומש] מממונו לצדקה!

נלמד מהפסוק: "עשר תעשר את כל תבואת זרעך" (פרק יד-כד)

ודרשו חז"ל: "עשר תעשר" – "עשר בשביל שתעשר" (תענית טו). והביאו בעלי התוס' את דברי חז"ל בספרי לרבות מפסוק זה גם שאר רווחים שיש לעשר מהם

ידועים דברי חז"ל (כתובות נ). "המבזבז [לצדקה לעניים] אל יבזבז יותר מחומש שמא יצטרך לבריות". ומבאר הראב"ד, כדי שלא יבוא לידי עוני ויפיל עצמו על הציבור, וכדברי חז"ל: עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות. וכן מפני שהעוני כמיתה (ואינו חייב למסור נפשו על המצוה).

והפתחי תשובה (ו"ד סימן קנ"ז סק"ד) מבאר, משום שאם יוצרך לבזבז כל ממונו כדי לקיים המצוה, לא ישאר בידו ממונו כדי לקיים מצוות אחרות, ולכן עדיף לבטל מצוה אחת שיוכל לקיים אח"כ מצוות הרבה [וזה רק ב"מצוות עשה", משא"כ "לא תעשה"].

לפי"ז יש לתמוה על מה שכתב הרא"ש (באורחות חיים): "ופזר ממונוך באשר הוא רצונו, כי בידו למלאות חסרונוך ולתת טרף בני ביתך". ומשמע שאף אם יפזר ממונו יותר מחומש אין לו לחשוש כי ביד השי"ת למלא חסרונו, ודלא כמבואר בגמרא!?

וגם קשה על דברי הרא"ש ממה שמסופר בגמרא (כתובות סז): על מר עוקבא שנתן חצי ממונו לצדקה, ושאלו חז"ל: כיצד עשה זאת והרי התקינו שלא יבזבז יותר מחומש? ויתר: מר עוקבא הלך להפטר מן העולם ובאופן זה מותר. ומשמע שבחיי חיותו אסור!?

ומצאנו שכבר הקשה כן הגבורות ארי (תענית כד). מגמרא זו של מר עוקבא, על הרמב"ם שמשמע מפירושו (על משנה פאה פ"א מ"א) שאפשר לתת לצדקה אף יותר מחומש.

ונראה ליישב את דברי הרא"ש והרמב"ם עפ"י מה שמצינו בדברי רבותינו שינעם מספר אופנים בחיי האדם שבהם מותר לו לבזבז יותר מחומש ולא לו כיוונו הרא"ש והרמב"ם בדבריהם וכפי שפירט החפץ חיים (בספרו אהבת חסד פרק כ) ואלו הם:

(א) במקום שיש פיקוח נפש. (ב) היכן שיש עניים נצרכים מאוד. (ג) בעשיר מופלג שאין חשש שמא יצטרך לבריות. (ד) באופן שיש לו עסק קטן וקבוע שמשתכר למחייתו כל שבוע ונותר לו יותר מחומש, יכול ליתנו לצדקה. (ה) להחזקת תורה, לפי השיטמ"ק, שע"ז הוא שותף בשכר תורתו. (ו) מי שמפזר מעותיו להבלים ולמותרות, יתכן שאצלו לא שייך תקנה זו.

והגאונים רבי חיים מצאנז זצ"ל ורבי אליהו חיים מייזל זצ"ל אמרו אופן נוסף שמחוייב לתת יותר מחומש, כאשר העני בא אליו ומבקש אוכל או מלבוש חייב לתת מבוקשו אף שכבר פיזר חומש לעניים [והתקנה היתה למי שמחזר אחרי העניים שלא צריך לפזר יותר מחומש].

עוד אופן שמותר ליתן יותר מחומש כתב בעל התניא (תניא-אגרת הקודש פרק יז): "בצדקה יוכל לפזר בלי גבול לתקן עוונותיו ומה שאמרו אל יבזבז יותר מחומש הוא דווקא במי שתיקן חטאו בסיגופים וכיו"ב, אבל מי שעדיין לא תיקן נפשו, פשיטא שלא גרעה רפואת הנפש מרפואת הגוף שכל אשר לאיש יתן בעד נפשו.

למי ראוי לתת את כסף המעשרות? כותב החפץ חיים (מובא באגרות ומאמרים): "לפנים בישראל היתה חובה על כל אחד לתת תרומות ומעשרות לכהנים וללווים, וזאת היתה סגולה לעשירות. ועכשיו בימינו, בני הישיבות הינם במקום הכהנים והלווים, וכל בן ישראל מחוייב לתת להם מנת חלקם המגיע להם עפ"י דין, משום שהם הנושאים את דגל התורה..."

להתחזק בנתינת חומש

אדם שלח לשאול את הגרא"ל שטיינמן זצ"ל במה עליו להתחזק לאחר שנגנב ממנו סכום כסף גדול? והשיב: "כנראה לא נתת מספיק צדקה, קבל על עצמך לתת חומש!"

הרב שטיינמן עצמו נהג להפריש בשני שלבים: בתחילה מעשר מהכסף שהרויח, ואח"כ הוסיף הפרשה המשלימה את הסכום לחומש ואז כתב: "מכסף זה הופרש מעשר וחומש"

רבי אהרן לייב

מכת עכברים על שום מה?

אדם בא לפני הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א והתלונן שיש לו מכת עכברים בבית. אמר לו עפ"י הירושלמי שזה מגיע בגלל שלא עישרו כראוי. ושיקפיד לעשר כל דבר, וכך עשה, ועדיין לא פסקו העכברים. שאל אותו האם ניתן מעשר כספים בדקדוק, והשיב בחיוב.

והנה לאחר כמה ימים סיפר הלה שהוא מחלל את מעשר שני על מטבע של "קרו המעשרות" אך על המטבע של חמיו, ולא ידע ש"קרו המעשרות" לא מרשים זאת. ואכן מיד נתן מטבע של עצמו ל"קרו המעשרות" והודיע לרבי חיים כי נעלמו העכברים

כל משאלותיך

עלון "איש לרעהו" – פרשת ראה מוקדש לעילוי נשמת האשה החשובה והצדקנית

מרת שושנה מוחה בת רבי ימין ומרת זוהרא ע"ה אשת חבר להרה"ח רבי יהודה דהאן שליט"א
נלב"ע ביום י"ט מנחם אב תשע"ח

מצוה ליתן צדקה לעניים כפי מחסורם!

נלמד מהפסוק: "לא תאמץ לבבך ולא תקפוץ את ירך מאחריך האביון כי פתח תפתח את ירך לו... די מחסורו... נתן תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכך ה'" (פרק טו-ז, י)

וכתב הרמב"ם: מצות עשה ליתן צדקה לעניים, כפי מה שראוי לעני, אם היתה יד הנותן משגת, שנאמר "פתח תפתח את ירך לו" (פ"ז ממתנות עניים הל"א). לפי מה שחסר העני אתה מצווה ליתן לו, אם אין לו כסות מכסים אותו, אם אין לו כלי בית קונים לו וכו' ומצווה אתה להשלים חסרונו, ואין אתה מצווה לעשרו (שם - הלכה ג)

נתינת הצדקה באופן שלא יתבייש העני

כתב רבי יהודה החסיד ז"ל (בספר חסידים - תתלה): יש צדקה שאינה נראית כצדקה, והוא לפני הקב"ה צדקה מעולה. כגון עני, שיש לו חפץ למכור, או ספר שאין חפצים לקנות, ואדם קונהו מידו. וכן עני, שחפץ לכתוב, ואין אחרים רוצים להשכירו, והוא משכירו - אין צדקה למעלה ממנה, שהוא יגע בכתיבה, ואתה נותן לו רווחים.

מעלת הצדקה כאשר נותן לעני באופן שאינו מתבייש בנתינה לו וכדברי הפלא יועץ: "רבים מהמון העם שגו בזה שנותנים בפרהסיא ומתנתם מועטת וחרפתם מרובה וכבר פירשו הראשונים על הפסוק "איש כמתנת ידו כברכת ה' אלוקיך אשר נתן לך" כמו שהברכה שורה בדבר הסמוי מן העין כך המתנה לעני צריכה להיות "סמוי מן העין".

גם החיד"א זצ"ל (בספרו פני דוד - תצוה) למד מעלה זו ממה שדרש בפסוק "ועשית את מעיל האפוד" וגו' (שמות כח-לא) "מעיל האפוד" - זו צדקה שנאמר "מעיל צדקה יעטני" (ושעיה סא-ג) "והיה פי ראשו בתוכי" - שיעלים הצדקה ולא יפרסמה. "שפה יהיה לפיו" - אף שעושה צדקה בסתר, הקב"ה מפרסמה לכל [שפ"ה גימטריה "שכינה"].

וכך בהמשך הפסוק: "ופעמוני זהב בתוכם" - שיתן לתוך קופה של צדקה שלא ידע למי נותנה, ולא ידע המקבל ממי קיבלה. "ונשמע קולו בבואו אל הקודש" - שנאמר "והלך לפניך צדקך". "ובצאתו ולא ימות" - ובצאתו מהעולם הזה, לא ימות מיתת גיהנם לעולם הבא.

נשאל הרדב"ז ז"ל: האם עדיף לאדם לנדור ממון לצדקה ואח"כ יתן כדי לקיים נדרו [משום שהנדר מחייב ומרזז יותר לנתינה] או שמא עדיף לו לתת את הממון לצדקה בלי לנדור קודם לכן, כפי שמבואר בגמרא (נדרים ט.) שטוב לאדם שלא ידור משידור, שמא לא יקיים נדרו ויעבור על "לא יחל דברו" וכו'.

והשיב הרדב"ז, שמי שידוע ומכיר בנפשו שהנדר שידור לצדקה יחייבו ויזרזו יותר לתת את הכסף לצדקה, מאשר בלי הנדר, טוב יותר שידור ויתן. והביא הרדב"ז ראייה לכך מהמבואר בגמרא (תענית ט.) שאף שבכל המצוות אין לנסות את הקב"ה ככתוב "לא תנסו את ה'" (דברים ו-טז), מכל מקום במצות צדקה מותר לנסות, וכמו שנאמר (מלאכי ג-י) "ובחנוני נא בזאת אמר ה'... אם לא אפתח לכם את ארובות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די".

ומבאר הרדב"ז טעמו של דבר, מדוע בצדקה הותר לנסות, משום שבמצות צדקה העיקר הוא שתהיה תקנה לעניים שיהיה להם ממון להתפרנס בו. לצורך כך הותר לנסות את ה'. ואם זה הותר, וודאי שהותר לצורך העניים לעבור על החשש שמא לא יקיים דברו, ועל כן אם הנדר מרזז לתת צדקה עדיף לו לנדור ולתת.

האם לעניי ירושלים זכות קדימה לקבל צדקה מעניי שאר מקומות?

לפני כמאתים שנה התעוררה שאלה בענין כספי צדקה שהגיעו לעניי ארץ ישראל, והתנהל ויכוח בין עניי ירושלים לעניי צפת, למי יש זכות קדימה לקבל את הכסף. עניי ירושלים טענו שלהם ישנה זכות קדימה לקבל את הכסף, ואילו עניי צפת טענו שיש לחלק את הכסף לכל המקומות בשווה.

משכיל אל דל...

בשנים הראשונות אחרי מלחמת תש"ח שהיו שנים קשות מאוד לעניי ארץ ישראל (שנות ה"צנע"), הגיעו רבבות עולים לארץ מכל קצווי תבל. נודע אז לצדיק **רבי שלמאן מוצפי זצ"ל** על תלמיד חכם גדול שמצב דיורו היה תת אנושי. וכלל לא לפי כבוד תורתו. הוא החליט להתעסק באיסוף כספים למענו. הפסיק לימודו ונסע למקומות שונים בארץ כדי לדבר על לב הנדיבים. הוא שם לילות כימים ואסף סכום נכבד.

והנה נודע לאותו תלמיד חכם כי אספו עבורו כספים. שלח הלה להודיע לרבי שלמאן כי בשום פנים לא יאות להחליף דירתו בתמורת כספי ציבור.

עובדה זו גרמה אכזבה קשה ועגמת נפש מרובה לרבי שלמאן, שכן הוא שמר כל העת את הדבר בסוד, והנה נתגלה הענין. ימים אחדים התהלך כשהוא מודאג ורוחו אינה טובה עליו.

יום אחד אורו פניו כי נמצאה דרך להעברת הכספים לאותו תלמיד חכם. הכיצד? רבי שלמאן פנה, באמצעות ידידו, אל ת"ח נכבד ומפורסם בחו"ל, שח לו את הפרשה ושיגר לו את הסכום, וביקש ממנו כי ישלח מכתב לאותו ת"ח עני ובו יכתוב כי נודע לו ממצבו הקשה וכי הצליח להשיג ממוסד מסויים בחו"ל, מקרן מיוחדת עבור מטרה כזו, סכום בעבורו, והוא שולחו בעבורו לבנק בארץ ישראל.

מה מאד שמח רבי שלמאן שראה שהכל הולך כמתוכנן. הכסף שב וחזר לירושלים, ואותו ת"ח עני אכן החליף דירתו וזאת מבלי שידע כי ידו של רבי שלמאן בכל הענין.

עולמו של צדיק

חליפות לנצח...

סיפר הגרא"א דסלר זצ"ל (במכתב ששלח לתלמידיו בלונדון): בירושלים חיים היהודים בעניות גדולה אבל יש יהודי אחד שיחסית נחשב לעשיר ויש לו הנהגה טובה כדלהלן:

כל אימת שיהודי זה מחתן את אחד מבניו, הולך הוא לבית היתומים דיסקין ומברר מי הם עשרת היתומים המסכנים ביותר, ולכל אחד מהם הוא קונה חליפה חדשה. "הקב"ה זיכה אותי לחתן את הבן שלי, אני אלביש עשרה מהבנים שלו [של הקב"ה] כמו חתנים"... וכך גם כשהוא מחתן בת, הוא נכנס לבית היתומות בלומנטל, וקונה לעשר יתומות עניות שמלות חדשות.

התבוננו וראו - מספר הרב דסלר לתלמידיו - אלו הרגשות עדינות ואצילות יש ליהודי ירושלים. ביום שמחתם אין הם דואגים רק לעצמם, לבניהם ולבנותיהם, אלא דואגים לשמח גם את בניו ובנותיו של הקב"ה, ורק מתוך רגשות אלו הם נכנסים לתוך שמחתם האישית...

הוסיף הרב דסלר וסיפר: "סיקרו אותי לראות איזה סוג חליפות קנה אותו עשיר ליתומים. בררתי וראיתי כי מדובר בחליפות טובות, איכותיות, לא "שמאטעס", ואולם היו אלו לא הטובות והמהודרות ביותר.

"ניגשתי לעשיר ואמרתי לו: "אשריך! אשריך שגם ביום שמחתך אינך מרוכז רק בעצמך, אלא משכיל לחשוב גם על אחרים מסכנים, ולשמח גם אותם במעשה הצדקה שלך! אבל בתור "סוחר" שבוודאי בזה גדול אתה ממני, רציתי להעיר ולהאיר לך "הערה מסחרית". דומני כי יש לך איזה טעות במסחר!..."

הסוחר התפלא מאוד למשמע הדברים, והסברתי לו את כוונתי: "כמה שעות ביום אתה לובש את החליפה שלך? שעה, שעתיים! כמה שנים אתה הולך עם אותה חליפה? שנה שנתיים! אבל את החליפה שאתה קונה ליתום תלבש במשך מליארדי שנים... זוהי חליפה לנצח. וא"כ, אני שואל אותך שאלה "מסחרית": איזו חליפה צריכה להיות באיכות גדולה יותר, החליפה שלך או החליפה של הילד היתום?"

יחי ראובן

המשך - צדקה לעניים

"בגלל הדבר הזה יברכך"...

באחת מנסיעותיו לקנדה לא הצליח הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל לקבץ את הסכום הנדרש לצדקותיו ונאלץ לחזור שוב אחרי חצי שנה. טען הנדיב: "תבוא כל שנה ואתן לך, אבל רק פעם בשנה! סדר צריך להיות!"

שאלו רבי יעקב: "אבל איך אתה מסתדר עם הפסוק 'נתן נתן לו' - ואפילו מאה פעמים? השיב: "אין לי שום בעיה עם זה. תבוא כל שנה ואתן לך מאה שנים מאה פעמים". ועל הדרך יזכה גם באריכות ימים...

אמר לו רבי יעקב: תסביר לי את המשך הפסוק: "כי בגלל הדבר הזה יברכך ה'... מהו 'הדבר הזה' שבגללו יברכך ה'? לא ידע. אמר לו רבי יעקב בא ואסביר לך: "מתי סגרת עיסקה לאחרונה?" - "היום!" - "ולפניה?" - "אתמול!" - "ולפני כן?" - "לפני שבוע". "ובכל הפעמים הללו התפללת להצלחה?" - "וודאי!"

המשיך רבי יעקב והסביר לנדיב: "תראה, לפני חצי שנה עשית עסק, והתפללת לפני הבורא שתצליח, והצליח דרכך. נתת לי, עבור הצדקה, והוא נתן לך. והנה בשבוע שעבר עשית עסק, וגם אתמול והיום. לא עברה שנה! מיד יאמר הקב"ה: "רגע, הוא שוב פה?! עוד פעם מבקש הצלחה לעסק?! הרי עוד לא עברה שנה... יבוא בעוד שנה... לכן נאמר: 'נתן נתן לו' - בכל פעם שביקש, כי 'בגלל הדבר הזה' - שאתה נותן לו בלי לבדוק אם עברה שנה או לא, 'יברכך ה' ולא יבדוק אם עברה שנה"...

ויותר יעקב

קודם כל "זורע צדקות"...

בשנת תרצ"ו - היא השנה הראשונה לכהונת רבי אברהם יהושע העשיל זצ"ל כ"ק האדמו"ר מקופיטשניץ, שהיה בעיר טורנופול. ציבור גדול בא לקבל את ברכתו. הבאים השאירו על שולחנו פדיון, כך שהשולחן התמלא בכסף.

כאשר נכנס לחדר הגבאי ר' משה, שהיה ממונה על כספי המעמדות, ראה שהשולחן ריק לחלוטין... פנה אל הרבי ושאל: "אני יודע על מצבו הכספי הקשה ועל החובות הגדולים של הרבי. מדוע, אם כן, לא השאיר משהו לכיסוי החובות?" שמע הרבי את הטענה והשיב (בתרגום מאידיש): אם רוצים להיות "פועל ישועות" צריך להיות קודם כל "זורע צדקות".

במחיצתם

שאלה זו נדרש החתם סופר (בשו"ת ח"ב יו"ד סימן רלג) והכריע שלעניי ירושלים ישנה זכות קדימה על עניי שאר העיירות שבארץ ישראל, שכן מעלתה של ירושלים גדולה משאר עיירות, וגם יש יותר מצוה לשבת ולדור בירושלים מלדור בשאר עיירות, ולפיכך הם קודמים בקבלת הכסף.

ואולם, הוסיף החתם סופר, כל זאת אם צורכי כל העיירות בארץ ישראל שוים, אז ירושלים עדיפה וקודמת, אבל אם יש צורך דחוף לאחת העיירות בכסף מפני פיקוח נפש, ואילו לירושלים אמנם יש צורך גדול אבל לא עד כדי פיקוח נפש, אזי העיר הנצרכת קודמת.

לעומת זאת הסתפק הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר זצ"ל (בשו"ת שבט הלוי ח"ב סימן קכ"ז), האם הכרעתו זו של החתם סופר שייכת גם בזמן הזה שעיקר ישיבת עיה"ק ירושלים אינו כלל בשטח לפניו מן החומה ששם הוא המקודש בקדושה יתירה של ירושלים, והעיר נרחבת בכל השטחים אשר הם כמו ארץ יהודה סתם, וממילא שוב לא שייך הטעם להקדים את יושבי ירושלים כדתנן (כתובות קי): הכל מעלין לירושלים, דרך בירושלים של קדושה יתירה ביחס לשאר קדושת ארץ ישראל מדברים חז"ל.

מעלת נתינת הצדקה לעניי ארץ ישראל

עכ"פ הכל מודים שהצדקה הניתנת לעניי ארץ ישראל גדולה היא מכל הצדקות הניתנות בחו"ל. בספר חיבת הארץ מונה שבע מעלות בה: א) צדקה הניתנת לעניי ארץ ישראל מכלילה את הנותן באווירה דארץ ישראל שהוא בבחינת הבל דקדושה שאין בו חטא. ב) ע"י צדקה זו ניצול ממחשבות זרות בתפילה ומוכך מוחו ומחשבתו. ג) זוכה להרגיש נעימות התורה. ד) ממונו מתקיים בידו. ה) זוכה לקבל השפעות נועם העליון בבחינת מוחין קדושים של ארץ ישראל שהם בבחינת שלום. ו) זוכה לבנים הגונים. ז) זוכה בזה לגדל כבוד השי"ת שזה עיקר תיקון וקיום העולם, ועי"ז יכולין לתקן גם המוחין פגומים של חו"ל ולבטל המחלוקת. וצריך האדם להתפלל להשי"ת שיחזק לבו ליתן צדקה לעניי ארץ ישראל שאין למעלה ממצוה זו.

עד כמה גדולה מעלת נתינת הצדקה וחשובה היא אצל השי"ת ניתן ללמוד מהמסופר בגמרא (תענית כד.) על אלעזר איש בירתא שהיה נותן תמיד לגובי הצדקה את כל מה שיש בידו, ועל כן כשראו אותו גבאיי הצדקה היו מתחבאים כדי שלא להביאו למצב שישאר בלי ממון.

יום אחד יצא לשוק לקנות נדוניה לבתו. ראו אותו גבאיי הצדקה והתחבאו ממנו, כאמור. אך הוא רדף אחריהם ושאלם למי אוספים ממון. והשיבו: בשביל לחתן יתום ויתומה. אמר להם בלשון שבועה שהם קודמים לבתו ונתן כל כסף הנדוניה לצורך היתום והיתומה מלבד זוז אחד שנשאר לו, בו קנה מעט חיטים והניחם באוצרו. ועשה לו השי"ת בהם נס והתרבו החיטים במחסן עד אפס מקום. עיי"ש.

שמירת ממון חברו

לשמור ממון חברו המופקד אצלו, בשמירה מעולה!

נלמד מהפסוק: "וצרת הכסף בידך" (פרק יד-כה)

למדו מכאן חז"ל להלכה, המפקיד מעות אצל חברו, והנפקד צרן והפשילן לאחוריו ואחר כך נגנבו, חייב הנפקד, דאמר קרא "וצרת הכסף בידך" - אף על פי שצורוין, יהיו בידך [שהיא שמירה מעולה יותר] (בבא מציעא מב.)

מספרים חז"ל בגמרא (ברכות לא.) על מר בנו של רבינא שעשה משתה נישואין לבנו, והנה נוכח לראות כי החכמים שמחים יותר מדי, הוא חשש שמא יעברו על המדה ויבואו חלילה לידי קלות ראש. מה עשה? נטל כוס זכוכית יקרה העשויה מזכוכית לבנה ששוויה ארבע מאות זוז ושבר את הכוס בפניהם. כשראו זאת התעצבו והופחתה שמחתם.

ולכאורה יש להבין: מדוע שבירת הכוס בידי בנו של רבינא גרעה משמחתם, והלא ראו שעשה זאת בכוונה תחילה וזה רצונו, ובוודאי אין הפסדו על חשבונם. וא"כ מדוע מעשהו צריך לצערם ולעצבם?

אלא מובא בילקוט מעם לועז (אבות פ"ד משנה טו) שמכאן יש ללמוד עד כמה ממונם של אחרים היה יקר בעיניהם של חז"ל עד כדי כך שהתעצבו, והפסיקו את שמחתם בראותם את נזקו של מר בנו של רבינא אף שעשה זאת ברצון ובכוונה תחילה. ואם כך הדבר, כ"ש שנזהרו ביותר שלא לגרום נזק לממון חבריהם.

לקיחת אחריות...

בהיות כ"ק האדמו"ר רבי מרדכי מנשכיז זצ"ל רב בעיירה לעשנוב, היו באים אליו לדיני תורה. פעם השלישו אצלו בעלי הדין כסף וחפצים שונים, ובאחד הלילות חדרו גנבים לביתו וגנבו את הפקדון.

נצטער רבי מרדכי מאד על הפקדון שנגנב, אך אשתו ניחמה אותו באמרה: "קח את ה'שטערין טיכל'" [=שביס יקר משובץ אבנים טובות] שלי, תמכור אותו ויהא לך לשלם את הפקדון.

למזלם נמצאה הגניבה. כי נפלה אימת ה' על הגנבים והם החזירו את הפקדון והשליכוהו מאחורי החלון. אמר רבי מרדכי לזוגתו הצדקת: "בזכותך החזירו את הגניבה, יען כי מוכנה היית לתת את השביס שלך"...

מגדולי התורה והחסידות

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

תורת-חסד

היופי המיוחד שניבט בדמותו זו העובדא שלמרות היותו מתמיד עצום, שקוע כל-כולו בתורה, ואולי רק בגלל זה, לא איבד קשר עם הסביבה. נותר ערני, רגיש וקשוב לצרכים המתעוררים כפי שמשתקף היטב בעובדות המפעילות הבאות:

* * *

רבי אברהם משה הכיר עוד מארה"ב בחור מבוגר שאולי היה קצת מעורער בנפשו, הלה היה מגיע בקביעות לביתו של רבי אברהם משה והוא והרבנית אירחו אותו תמיד בכבוד רב. פעם אחת, הגיע הבחור ובעמדו בפתח הבית ראתה הרבנית שהוא נראה לא יציב והיה לה ספק לרגע אם כדאי להכניסו לבית במצב הזה, אך רבי אברהם משה שכנע והם החליטו שהוא יכנס למרות החשש. בהכנסו ביקש לנוח ורבי אברהם משה הציע לפניו את הספה למנוחה, הלה נשכב על הספה ונרדם מיד. החשש הפך למוחשי כאשר התברר שהלה היה שיכור, הוא החל מקיא את כל קרביו... על הספה, על הריצפה וכמובן על עצמו ועל בגדיו.

עם התרחשות ה"אסון", מיהרו רבי אברהם משה ואשתו לנקות את הרצפה, ואת הספה. לאחר שסיימו את פעולות הנקייה, שמה לב הרבנית שרבי אברהם משה איננו, היא חיפשה אותו ומצאה אותו גוחן על גבי ה"שיכור" ומנקה בעדינות אותו ואת בגדיו אשר עליו, **תוך כדי שהוא עדיין ישן**. שאלה אותו הרבנית: מדוע דחוף לנקות אותו עכשיו, הרי עוד מעט יתעורר והוא ינקה את עצמו?!

אך רבי אברהם משה השיב לה בפשטות: "אין ייתכן להשאיר יהודי במצב כזה! אין זה כבוד לצלם אלוקים!"

* * *

למרות שלצורך עצמו היה חוסך ומחשב בהוצאותיו, הרבה לתת צדקה אף מעבר ליכולתו. והיה ניכר בבית הכנסת שהוא תר אחר עניים לתת להם צדקה.

פעם הלך ברחוב והבחין בילד שנעליו פתוחות מקדימה. הוא הבין שאם הנעליים קרועות כנראה שיש בעיה רצינית במשפחה, לאחר בירורים הסתבר שאכן מדובר במשפחה שבורה, הוא מיד שלח כסף לאמא של הילד כדי שתרכוש עבורו נעלים חדשות.

לאחר מכן חשב לעצמו: אם אין כסף לנעליים מי אמר שלאוכל יש? הוא שוב בירר איפה המכולת שהמשפחה קונה את האוכל שלהם, בהגיעו לשם ביקש לדעת מבעל המכולת האם יש חוב לאותה משפחה? המכולת'ניק חייך, שלף את הפנקס והראה לו כיצד החוב גדל ותופח... הוא שילם את כל החוב מכספו, לא לפני שהוא "מזהיר" אותו להמשיך למכור להם בהקפה!

* * *

"שלום. אבא בבית!" שאל רבי אברהם משה בטלפון את הבן של החברותא. - "לא". "ואמא?" - "גם לא".

בקולו של הילד בן ה-8 הייתה נשמעת מעט חרדה. רבי אברהם משה הבין ששני הוריו נאלצו לצאת יחד מן הבית, ובעיני הילד זה לא ממש מוצא חן... הוא מפחד! אולי הם השאירו מכשיר בייבי-סיטר, ואולי הילד ישן כשיצאו, ואולי ואולי. תכל'ס - הילד חושש.

"אני מגיע בתוך כמה דקות!" בישר לילד, רבי אברהם משה שהיה למעלה מגיל 80. במשך שעותיים ישב והמתין בבית החברותא עד לחזרתו. והילד שהכיר - ולכן פתח את הדלת - התבטא: "**באותו רגע הרגשתי כאילו שהמשיח מגיע!**"

בליל שישי, אור לכ"א תשרי תר"צ, לא הלכו לישון רבים מיהודי ארה"ב - ולא רק בגלל המנהג להיות ערים בליל הושענא רבה... באותו יום - שבהיסטוריה נחרת שמו כ"יום חמישי השחור" - פרץ המשבר הכלכלי הגדול שבכל הזמנים. הבורסה האמריקאית קרסה, מושכת עמה את התעשייה והבנקאות לתקופת "השפל הגדול". מיליוני משקיעים הפכו לחסרי כל; בנקים פשטו את הרגל; עסקים חדלו מלפעול; מיליונים איבדו חסכוניות ומיליונים נוספים הפכו למובטלים.

כמה שבועות לאחר מכן, נולד תינוק למשפחת גרוסמן. השם ניתן לו בעקבות מודעה בעיתון שהבטיחה עשרים וחמישה דולר למי שיקרא לבן שלו "**אברהם משה**" ע"ש יהודי שנפטר ולא השאיר אחריו צאצאים שיוכלו להקרא על שמו.

מצבו הכלכלי של אביו - הגה"צ רבי יעקב אריה הלוי גרוסמן אשר כונה "**המגיד מביאליסטוק**" שאף היה תלמיד החפץ חיים, מעולם לא היה שפיר, על אף שכשהיגר לארה"ב כיהן כרב, על אחת כמה וכמה כאשר התדלדלו מקורות ההכנסה של חברי הקהילה, שאז כמובן משכורתו של הרב נפגעה. המענק עבור קריאת השם אברהם משה, \$25 היה שווה ערך לשלוש משכורותיו.

* * *

ואולי היה בכך משום 'סימנא מילתא' לעתידו של הילד: אחד שיקשור את עצמו עם תורה ורוחניות ולא עם כסף וגשמיות. ואכן בימי חייו נודע **רבי אברהם משה גרוסמן** זצ"ל שנלב"ע בט"ו סיון תשע"ח, כמתמיד עצום. בארה"ב היה תלמיד חביב למרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, שימש כרב בקהילות חשובות, וכשראה שאפשר להשפיע יותר ע"י חינוך תינוקות של בית רבן הקים בעצמו "חיידר". בשנת תשל"ט עלה ארצה, ומאז למד בכמה כוללים חשובים עד להסתלקותו בגיל 88. "אברך כולל" ללא רצון להתעטר בכתרה של תורה. "**התמדה צריך ללמוד מהרב גרוסמן**" - התבטא אודותיו הגאון רבי יונתן דיוויד שליט"א, ר"י 'פחד יצחק'.

אין בכונתנו ובאפשרותינו לתאר את מה ששמענו מבנו הרה"ג **רבי מנחם מנדל גרוסמן** שליט"א - בהגיעו לנחם בעת השבעה - על גודל התמודות, אך אולי רק במעט. מאז שעלה לארץ לא ענין אותו שום דבר, רק לשבת וללמוד כל היום, בסדרים, בבין הסדרים ובבין הזמנים, כל זאת עד לזמן האחרון ממש, בליל שבועות היה לומד כל הלילה בעמידה סוגיות עמוקות בעיון רב.

אולי רק עובדא שיכולה לתאר במעט את גודל התמודות. לפני כעשר שנים בשנת תשס"ז כשהוציא לאור את ספרו החשוב **הלכות הזיק ראייה**, עשה מאמצים רבים לקבל את הסכמת מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל. הגאון רבי יוסף אפרתי שליט"א שהכיר, ניסה לעזור לו לקבל את ההסכמה, ואכן ההזדמנות הגיעה, הרב אפרתי התקשר לרבי אברהם משה ואמר לו, מחר בשעה חמש אחה"צ תבוא למרן הגר"ש והוא יתן לך את ההסכמה. מאחר והיה כל כך קשה להגיע לרגע זה ובהתחשב בעובדא שההסכמה תסייע כמובן להפצת תורה, היה ברור שרבי אברהם משה יקפוץ מיד על המציאה, אך רבי אברהם משה "בטבעיות" אמר שאינו יכול לבוא כי זה "באמצע הסדר". הרב אפרתי לא האמין למשמע אזניו, ומרוב התרגשות אמר לרבי אברהם משה: אני אבוא לקחת אותך במכונית שלי מיד בסיום הסדר, בשעה שבע. כך עשה ואף החזיר את רבי אברהם משה לאחר שקיבל את המכתב.

היית מעורב בסיפור שקשור לבין אדם לחבירו? שמעת ממקור ראשון?

ספר לנו עכשיו! פקס: 077-7671812 דוא"ל: ahavemet@012.net.il